

Бемор ва мусофирнинг рўзаси

04:00 / 27.03.2023 4196

يَدُّهُ لَآ نَمِيتَ اَنْبِيَّ بَوَسَّ اَنْ لَّيْلَ يَدُّهُ نَارُ قَوْلِ اِهِيَ فَلَ زُنُ اِي دَّلَا نَ اَضَمَّ رُ رَهَش
يَلَعُ وَا اَضِي رَمَ نَا كَ نَمَوُ وُهْمُ صَيِّ لَفَ رَهَّ شَلَا مُ كَ نَمَ دَهَشَ نَمَفَ نَا قُرْفُ لَا وَا
رَسُ عُلَا مُ كَبُ دِي رِي اَلَا وَا رَسُ يُّ لَا مُ كَبُ هَلَلَا دِي رِي رَحُّ اِمَا يَا نَمُ دَعَفَ رَفَسَ
نَوُرُ كُ شَتَّ مُ كَلَعَلَا وَا مُ كَا دَه اَمَ يَلَعَلَا اَوُرَّبَ كُ تَلَا وَا دَعَلَا اَوَّلَ مُ كُ تَلَا وَا

Аллоҳ таоло:

«Сиздан ким бу ойда ҳозир бўлса, бас, унинг рўзасини тутсин. Ва ким бемор ёки сафарда бўлса, бас, ўша (тутилмаган кунлар) **саноғини бошқа кунлардан** (тутади). Аллоҳ сизга осонликни хоҳлайди ва сизларга қийинликни хоҳламас», деган («Бақара» сураси, 185-оят).

Шарҳ: Бир киши Рамазон кунлари бемор бўлса, унинг тузалишига умид қилинса ва яна бир киши Рамазон кунлари сафарга чиққан бўлса, ўша кунлари рўза тутмай, кейин тутмаган кунларининг саноғича қазо рўза тутишига асосий далил мана шу ояти каримадир.

Шунинг учун бемор киши агар рўза тутса, беморлиги зиёда бўлиб кетадиган ёки тузалиши ортга суриладиган бўлса, Рамазон ойида бемалол рўза тутмай юриши мумкин. Аллоҳ таоло беморлиги туфайли бундай одамга рухсат берган.

Шунингдек, Рамазони шариф кунлари сафарга чиққан одам ҳам рўза тутмаслиги мумкин. Ҳали Рамазон ойи тугамасидан сафардан қайтса, қолган кунларнинг рўзасини тутаверади. Рамазондан кейин эса сафарда неча кун тутмаган бўлса, ўшанча кун қазосини тутиб беради.

مَلَسَ وَهِيَ لَيْلَةُ لَيْلِ الْوَسْرِ نَأْتِيهِ صِرَابٌ نَبِيٌّ
 رَطْفًا رَطْفًا مِثْلَ دِيْكُلٍ لَيْلَتِ حَمِصٍ رَطْفًا رَطْفًا
 نَبِيٌّ مَلَسَ وَهِيَ لَيْلَةُ لَيْلِ الْوَسْرِ نَأْتِيهِ صِرَابٌ نَبِيٌّ
 لَيْلَةُ لَيْلِ الْوَسْرِ نَأْتِيهِ صِرَابٌ نَبِيٌّ لَيْلَةُ لَيْلِ الْوَسْرِ
 نَأْتِيهِ صِرَابٌ نَبِيٌّ رَطْفًا رَطْفًا مِثْلَ دِيْكُلٍ
 لَيْلَتِ حَمِصٍ رَطْفًا رَطْفًا نَبِيٌّ مَلَسَ وَهِيَ لَيْلَةُ
 لَيْلِ الْوَسْرِ نَأْتِيهِ صِرَابٌ نَبِيٌّ رَطْفًا رَطْفًا
 مِثْلَ دِيْكُلٍ لَيْلَتِ حَمِصٍ رَطْفًا رَطْفًا

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Рамазонда Макка томон чиқдилар. Шунда Кадийдга етгунларича рўза тутиб бордилар. Сўнгра рўзани очдилар, одамлар ҳам очишди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобалари у зотнинг амалидан энг янғисига эргашар эдилар».

Бошқа бир ривоятда:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Мадинадан Макка томон чиқдилар. Бас, то Асафонга етгунларича рўза тутдилар. Сўнгра сув опкелтирдилар ва одамлар кўрсин деб оғизларига кўтариб, ичдилар. Маккага келгунларича оғизлари очиқ бўлди. Бу Рамазонда бўлган эди».

«Ибн Аббос:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам (сафарда) рўза ҳам тутганлар, оғизлари очиқ ҳам бўлган. Бас, ким хоҳласа, рўза тутсин, ким хоҳласа, оғзи очиқ юрсин», дер эди».

Учовлари ривоят қилганлар.

Шарҳ: Ушбу ҳадиси шарифда зикр қилинаётган ҳодиса Маккаи мукаррама фатҳ қилинишида бўлган. Ўшанда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Рамазонда йўлга чиққан эдилар. Сафарнинг аввалида рўза тутиб борганлар. Мадинаи мунавварадан Маккаи мукаррамага қараб юрганда икки кунлик масофада жойлашган Кадийд номли қишлоқчага етганларида

кишиларнинг заифлашиб қолганларини сездилар ва жиҳодга кетаётганларини ҳам эътиборга олиб, рўзаларини очдилар. Саҳобалар ҳам очдилар. Уларнинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бир масалада икки хил амаллари бўлса, янги амалларига эргашиш одатлари бор эди. Шунинг учун у зот сафарда рўза тутганларида улар ҳам тутдилар, рўзани очганларида улар ҳам очдилар.

Асафон ҳам Мадина билан Макка орасида жойлашган маконлардан бўлиб, марказ ҳисобланади. Кадийд эса унга қарашли бўлиб, шунинг учун бир ривоятда Кадийд, иккинчисида Асафон деган ном келса, хилоф қилинган бўлмайди.

Маълумки, Макка фатҳига Пайғамбар алайҳиссалом билан жуда кўп сонли саҳобалар чиққанлар. Пайғамбар алайҳиссалом улов устида туриб, ҳаммага кўрсатиб, сув ичганларидан кейин уларнинг маълум қисмлари рўзаларини очиб юборганлар. Лекин ўзларида қувват ва имкон топиб, рўзасини очмаганлар ҳам бўлган. Аммо рўза тутганлар тутмаганларни, тутмаганлар тутганларни айбламаганлар. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари ҳам вазиятга қараб, гоҳо тутиб, гоҳо очиб юрганлар.

Бизда ҳам ана шундай тушунча бўлиши керак. Имкони бор одам хоҳласа, сафарда ҳам рўза тутаверсин, аммо бошқалар тутмаса айбламасин. Шунингдек, сафарда рўза тутмай, кейин қазосини тутмоқчи бўлган одам сафарда рўза тутганларни айбламасин. Бу маъно қуйида келаётган ривоятда яна ҳам аниқроқ баён қилинади.

يَدُّهُ لَانَّمِ تَانِّيَبَ وَسَانِلِلَّ يَدُّهُ نَارُقُولِ هِيَفَ لَزْنُ أَيِّ دَلَانِ اصَمَرُ رُزْهَش
يَلَعْ وَأَصِيَرَمَ نَاكَ نَمَوُ هُمُ صَيَلَفَ رُزْهَش لَامُ كَمَ دَهِشَ نَمَفَ نَا قُرْفُلَاو
رُسُعُلَا مُكَبُ دِيَرِي الْوَرُسُيَلَا مُكَبُ هَلَلَا دِيَرِي رَحَامَايَا نَمُ دَعَفَ رَفَس
نُورُكُشَاتُ مُكَلَعَلَاو مُكَادَهَامَ يَلَعَلَا أُوْرَبَّ كُتَلَاو دَعَلَا أُولُ مُكُتَلَاو

«Анас розияллоҳу анҳу:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан Рамазонда сафарга чиқдик. Шунда рўзадор оғзи очикни, оғзи очик ҳам рўзадорни айбламади», дедилар».

Бошқа бир ривоятда:

«Бас, улар ким қуввати етиб, рўза тутса, яхши, ким заифлик сезиб, оғзи очик бўлса, у ҳам яхши, деб билишар эди», дейилган.

Тўртовлари ривоят қилганлар.

Шарҳ: Ушбу ҳадисни шарҳлашга ҳожат бўлмаса керак. Ҳамма нарса очиқ-ойдин кўришиб турибди.

يَفَمَّ لَسَوِ هَيْلَعُ هَلَلِ اِلَّصَّ يَبَّنَلَا نَاكَ : لَاقُ هُنَّ عُهُلَلِ اِي ضَرَّرَبَا حُنَّ عُنَّ
مُئَا ص : اُولَا ق ؟ اَذَهْ اَم : لَاقُ فِ هَيْلَعُ لَلُّ طُ دَقُ اَلْحَرَوَا اَمَا حَزَّ اَرْفِ رَفَسَ
ةَسْمَحَلَا هَاوَرِ رَفَسَلَا اِي فُ مَوْصَلَا رِبَلَا نَمَسَيْل : لَاقُ فِ

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам сафарда эдилар. Бас, кишилар тўпланиб, устига соя қилиб турган одамни кўрдилар ва:

«Бу нима?» деб сўрадилар.

«Рўзадор», дейишди.

«Сафарда рўза тутиш яхшиликдан эмас», дедилар.

Бешовлари ривоят қилганлар.

Шарҳ: Ушбу ривоятда зикри келаётган, устига соя қилиниб, атрофида одамлар тўпланиб турган одам Абу Исроил лақабли Қайс ал-Омирий деган киши эди. У сафарда, иссиқ кунда рўза тутганидан чарчаб, қийналиб, ҳушидан кетиб, йиқилган эди. Шунда одамлар унинг устига тўпланиб, унга соя қилиб турган эдилар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам мазкур ҳолни кўриб, нима бўлганини билишга қизиқдилар. Билганларидан кейин эса сафарда бундай аҳволда рўза тутиш яхши эмаслигини баён қилдилар.

Дарҳақиқат, ўзидан кетиб, йиқиладиган даражага келгунча рўза тутиш яхши эмас. Аксинча, имконият ва шароитга қараш лозим.

يَفَمَّ لَسَوِ هَيْلَعُ هَلَلِ اِلَّصَّ يَبَّنَلَا نَاكَ : لَاقُ هُنَّ عُهُلَلِ اِي ضَرَّرَبَا حُنَّ اُنَّ
فُعُضَو ، اُولَمَعُو نُوْرَطُفُمُ لَلَا مَزَحَتَف ، اُضْعَبَ رَطَفَاوُضْعَبَ مَاصَفِ رَفَسَ
يَفَمَّ لَسَوِ هَيْلَعُ هَلَلِ اِلَّصَّ يَبَّنَلَا نَاكَ : لَاقُ هُنَّ عُهُلَلِ اِي ضَرَّرَبَا حُنَّ اُنَّ
يُئَا سَنَلَاوُ مَلْسُمُ هَاوَرِ رَجَالَا بَمَوْيَلَا نُوْرَطُفُمُ لَلَا بَهَدُ

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам сафарда эдилар. Баъзилар рўза тутдилар. Баъзилар оғзи очиқ бўлдилар. Оғзи очиқлар бел боғлаб, ишладилар. Рўзадорлар эса баъзи ишларга заифлик қилдилар. Шунда

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Бугун оғзи очиклар ажрни олиб кетдилар», дедилар».

Муслим ва Насайй ривоят қилганлар.

Шарҳ: Демак, сафар шароити кишилардан баъзи бир ишларни адо этишни талаб қилган. Хусусан, ўша сафар жиҳод сафари, Маккага юриш бўлганлигини эътиборга олсак, бу жуда ҳам муҳим иш саналган. Ана ўша шароитда Аллоҳ берган рухсатдан фойдаланиб, оғзини очиб олиб, уммат учун зарур бўлган ишларни бажарган кишилар энг кўп ажру савобга эга бўлганликлари турган гап.

Ушбу ривоят ҳам мусофир киши рўза тутиш ёки тутмасликда ўз шароитини ҳисобга олиши зарур эканлигини яна бир бор кўрсатиб турибди.

Чунки Рамазон кунларининг ўзига яраша файз-баракаси бор ва инсон ўз зиммасидаги бурчни тезроқ бажаргани яхшидир.

«Ҳадис ва ҳаёт» китоби асосида тайёрланди